

**Interimistiska tillstånd till hemliga tvångsmedel vid Åklagarmyndigheten
och Ekobrottsmyndigheten**

1. SAMMANFATTNING

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden har granskat ett urval av tvångsmedelsärenden vid Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten där åklagare under år 2015 lämnat interimistiska tillstånd till användning av hemliga tvångsmedel i avvaktan på rättsens beslut.

Nämnden har, utöver en bristfällig tidsangivelse, inte iakttagit några fel eller brister vid handläggningen av de interimistiska tillstånd som omfattats av granskningen.

Nämnden konstaterar att Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten synes hantera interimistiska tillstånd till hemliga tvångsmedel på ett tillfredsställande sätt.

Innehåll

1. SAMMANFATTNING.....	1
2. GRANSKNINGEN.....	3
3. RÄTTSLIGA UTGÅNGSPUNKTER.....	3
4. NÄMNDENS IAKTTAGELSER OCH BEDÖMNING.....	4
5. BESLUT	5

2. GRANSKNINGEN

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden har beslutat att granska Åklagarmyndighetens och Ekobrottsmyndighetens hantering av interimistiska tillstånd till användning av hemliga tvångsmedel i avvaktan på rättens beslut. Granskningen har genomförts i syfte att kontrollera om hanteringen skett i enlighet med lag eller annan författning.

Nämndens granskning har omfattat ett urval av de tvångsmedelsärenden vid Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten där åklagare under år 2015 lämnat tillstånd till hemlig tvångsmedelsanvändning med stöd av 27 kap. 21 a § rättegångsbalken (RB). Granskningen har utförts genom att kopior av relevanta handlingar infordrats till nämndens kansli.

Nämnden har särskilt granskat

- om förutsättningar för att meddela interimistiskt tillstånd förelegat,
- om anmälan till rätten skett utan dröjsmål,
- om skälen för tvångsmedelsåtgärden framgått av anmälan till rätten,
- om tillstånden uppfyllt föreskrivna formkrav, och
- om tillstånden förenats med villkor i de fall det funnits skäl härför.

Vidare har nämnden i vissa utvalda ärenden kontrollerat verkställigheten av tillståndsbesluten.

3. RÄTTSLIGA UTGÅNGSPUNKTER

Bestämmelser om hemliga tvångsmedel, såsom t.ex. hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation (hemlig avlyssning) och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation (hemlig övervakning) och hemlig kameraövervakning finns framförallt i 27 kap. RB.

Beslut om hemlig avlyssning, hemlig övervakning och hemlig kameraövervakning meddelas som huvudregel av rätten efter framställning av åklagaren (27 kap. 21 § första stycket RB). Under vissa förutsättningar får dock tillstånd till nyss nämnda tvångsmedelsåtgärder ges av åklagaren i avvaktan på rättens beslut. En förutsättning för att åklagaren ska få meddela ett sådant interimistiskt beslut är att det kan befaras att inhämtande av rättens tillstånd skulle medföra en fördröjning av väsentlig betydelse för utredningen (27 kap. 21 a § första stycket). Bestämmelsen ska tillämpas endast i situationer när ändamålet med åtgärden riskerar att gå förlorat om rättens tillstånd skulle avvaktas. Möjligheten till interimistiska tillstånd är avsedd att tillämpas restriktivt och bör framförallt tillgripas vid de tidpunkter då det inte är möjligt

med en domstolsprövning inom domstolarnas ordinarie öppettider eller inom jourdomstolssystemet.¹

Att inhämta ett domstolsbeslut tar oundvikligen en viss tid, även om behovet av tvångsmedlet uppstår under domstolarnas öppettider. Detta gäller inte minst sådana ärenden där ett offentligt ombud ska medverka vid handläggningen. Även när en domstolsprövning av dessa eller liknande skäl inte kan ske i tid kan, enligt förarbetena till lagstiftningen, ändamålet med åtgärden naturligtvis riskera att gå förlorat och förutsättningar därmed föreligga för ett interimistiskt beslut.²

När åklagaren har meddelat ett beslut om interimistiskt tillstånd, ska han eller hon skriftligen anmäla beslutet till rätten. Anmälan ska göras utan dröjsmål. I anmälan ska skälen för åtgärden anges (27 kap. 21 a § andra stycket RB). Kravet på att anmälan ska göras utan dröjsmål innebär i princip att anmälan ska ske så snart det finns någon hos domstolen som kan ta emot den. Vid interimistiska beslut som meddelas under domstolens öppettider ska anmälan därmed normalt göras i samband med att beslutet meddelas. I övriga fall är huvudregeln att anmälan ska ske senast i samband med att domstolen åter öppnar.³

När åklagare beslutar om tillstånd till ett hemligt tvångsmedel med stöd av bestämmelsen i 27 kap. 21 a § första stycket RB gäller samma krav på beslutets innehåll som för rättens beslut.⁴ Det innebär bl.a. att det i beslutet ska anges vilken tid tillståndet avser. Tiden får inte bestämmas längre än nödvändigt. När det gäller tid som infaller efter beslutet får tiden inte överstiga en månad från dagen för beslutet (27 kap. 21 § andra stycket RB). För åklagarens beslut gäller även skyldigheten att, när det finns skäl för det, föreskriva villkor för att tillgodose intresset av att enskildas integritet inte kränks i onödan (27 kap. 21 § sjätte stycket RB).

4. NÄMNDENS IAKTTAGELSER OCH BEDÖMNING

Granskningen visar att möjligheten för åklagare att lämna tillstånd till hemlig tvångsmedelsanvändning har tillämpats restriktivt, dvs. i enlighet med lagstiftarens intentioner. De flesta av de granskade tillstånden har meddelats vid tidpunkter då det inte varit möjligt med en domstolsprövning. I samtliga fall framgår att ändamålet med åtgärden riskerat att gå förlorat om rättens tillstånd skulle avvaktats.

¹ Prop. 2011/12:55 s. 131.

² Prop. 2013/14:237 s. 183.

³ A.prop. s. 183.

⁴ A.prop. s. 183.

I ett tvångsmedelsärende har åklagaren lämnat tillstånd till hemlig övervakning. I beslutet har åklagaren angett att tillståndet gäller från och med ett visst datum och *tills vidare*. Beslutets innehåll uppfyller därmed inte kravet på tidsangivelse i 27 kap. 21 § andra stycket första meningen RB. Det är givetvis av yttersta vikt att tillståndsperioden anges korrekt i ett beslut om tillstånd till hemliga tvångsmedel. Detta bl.a. för att minska risken för att verkställighet sker i strid med lag. I det aktuella fallet har dock tvångsmedelsåtgärden inte verkställts under längre tid än vad som är tillåtet enligt 27 kap. 21 § andra stycket sista meningen RB.

Nämnden har i övrigt inte iakttagit några fel eller brister vid handläggningen av de granskade tillstånden.

Nämnden konstaterar sammanfattningsvis att Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten synes hantera interimistiska tillstånd till hemliga tvångsmedel på ett tillfredsställande sätt.

5. BESLUT

Med detta uttalande avslutas ärendet.

På Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens vägnar

Sigurd Heuman

I avgörandet har deltagit: Sigurd Heuman (ordförande), Barbro Thorblad, Linnéa Darell, Cecilia Dalman Eek, Berit Jóhannesson, Zayera Khan, Christina Linderholm och Mats Sander (enhälligt).

Föredragande: Anna Backman

Expedition till:

Åklagarmyndigheten (Huvudkontoret, Tillsynsavdelningen)

Ekobrottsmyndigheten